

Hårby Skole

Jeksen Skole

SKOLER nr. II

Horning Skole

Hårby Skole

Blegind Skole

Horning kommune

ÅRSSKRIFT 2002

14. årgang

Forord

Kære Læser!

Gode traditioner er værd at fastholde. Årsskriftet fra Egnarkivet i Hørning Kommune, der er blevet sendt ud til borgerne siden 1988, er en sådan tradition. Mange lokalhistoriske oplysninger er der fundet plads til i det lille hæfte i årenes løb og herefter spredt ud til alle hjørner af kommunen.

I årets udgave fortsætter vi beretningerne om **skolerne**. En stor og krævende opgave, der fylder to årgange. Oplysningerne om emnet findes frem fra et righoldigt materiale, der er afleveret på arkivet om de fleste af skolerne.

Arkivet efterlyser til stadighed effekter af lokal interesse fra egnen. Der er altid fuld forståelse for, at man gemmer sine gamle ting og måske giver dem videre til børn og børnebørn. Hvis det imidlertid viser sig, at familien ikke er interesseret i at beholde effekterne, er Egnarkivet en åben mulighed for at bevare tingene for eftertiden. Vær ikke betænkelig ved at aflevere noget til arkivet. Alt bliver sorteret grundigt. Det, der har historisk værdi for vort område, bliver registreret og henlagt på arkivet under betryggende forhold. Bliver der afleveret effekter, som ikke hører til i Hørning Kommune, bliver de sendt videre til arkiver, der kan have interesse i dem. Det

er vort håb, at arkivet ved Højboskolen snarest får forbedret adgangsforholdene. En opgave der har været sat højt på ønskesedlen længe. Når det viser sig nødvendigt får arkivet også mulighed for at udvide, nemlig ved at overtage bibliotekets tidligere depot.

Til slut en stor tak til alle, der har vist interesse og gjort en indsats for arkiverne i Hørning og Veng. En særlig tak til de personer, der har bidraget med materiale til dette årsskrift.

Tak til medlemmerne i styrelsen, arkivlederne, samt støtteforeningens bestyrelse for godt samarbejde i det forløbne år.

*Hørning, marts 2002.
Svend Kannegaard Olsen,
styrelsesformand*

H-91/64 Blegind gamle Skole, Blegindvej 44

Blegind Skole

Skolegangen i Blegind har, ligesom andre steder i 1600 tallet, været varetaget af sogndegnen i kirkens regi.

Om degnetjenesten i 1687, skriver præsten Esben Halling!

"Degnen til Blegind og Hørning skikkes årligt fra domskolen (Kathedralkirken i Aarhus. Men som veien fra Aarhus til Blegind er lang og om vinteren være besværlig, har det behaget Biskop Grave at forordne i degnens sted en substitut, som med større frugt kunne betjene menigheden i kirken og børnene i skolen.

Sogndegnens rente er 8 skp. byg. Resten som er 18 skp., beholdte substitutten for sin umage, samt om julen af hver gård en gås og 1 brød og i nasistpenge 3 sh.

Hørnings sognemænd har opbygget hans 4 fag hus ved kirken, i hvilken han har og holder skole."

Dette hus må have været i brug til 1856, da der opføres en ny skole. Blegind skole lukkes og slukkes ved skolesammenlægningen i 1954, og tjente som lærerbolig for den sidste lærer ved skolen.

Tidligere om betegnelsen landsbydegn ikke altid lige agtet, således skrives der i Østjydsk Hjemstavn om en kendt person, Hans Leth, "at en af hans døtre efter at have overskredet den giftefærdige alder, til sidst måtte tage til takke med en landsbydegn H. Kragh i Blegind".

Efter skolelovens ikrafttræden og gennem

uddannelsen af lærerne steg deres anseelse, og mange af dem blev igangsatte af foreningsliv m. v. i landsbyerne.

H-106/2 - Blegind Skole år 1910

DAGLIGLIV I EN LANDSBYSKOLE

Skoledagbøgerne fra Blegind skole som befinder sig på landsarkivet i Viborg, indeholder udover små og store begivenheder, også et indblik i samtidens sociale lagdeling.

I 1889 noteres 1. maj: "Anton fri, da han skal med sin fader til marked", (sikkert en hest som skulle rides dertil.

"Andreas fri, da han skal med sin fader i skoven"

"Anne fri, da hun skal skifte tjeneste".

Der er nok ikke tvivl om, hvem der har haft den bedste fridag.

I 1864, begynder man at dyrke gymnastik i skolen, og den 18 og 21 maj har man dyrket dette, samt været til badning 15, 18 og 21 juni. Man kan næsten høre læreren tænke "en sund sjæl i et sundt legeme" medens

han med sirlig pen har indført det i dagbogen.

Skolelærerens nære tilknytning til landbruget skrives også igennem i dagbøgerne. I 1924 holdtes der 3,5 dag ekstra sommerferie på grund af høsten. Alle hænder skulle i brug, også de små.

21/11 1927, redder eleverne sig en fridag, da skolens kakkelovne skal repareres. I dag ville der nok have stået "tekniske problemer med varmforsyningen".

Skolens nære tilknytning til kirken og dennes embedsmænd, ses af at der i 1914 har været bispevisetat. Der står intet om forløbet, så det har nok forløbet tilfredsstillende.

H-1527 - år 1906. Forrest: Kirstine Andersen, Bagerst fra højre: Anders Andersen, lærer, Gunhild Andersen, Ellen Andersen, Helga Andersen, Agnes Andersen og Karen Andersen.

LÆRERE VED BLEGIND SKOLE

1801 - 14	Rasmus Sørensen
1814 - 24	Ole Voergård
1824 - 32	Peter Jensen Holm
1832 - 49	Julius Peter Johansen
1849 - 60	Niels Peter Johansen
1860 - 62	Christen Mogensen
1862 - 68	Jens Larsen
1868 - 75	Kristen Nielsen Hougård
1875 - 92	Hans Henrik Kragh
1888	Anders Kristian Andersen

1892 - 1933 Anders Andersen

1933 - 54 Kleis

To af de lærere, som har virket, er en omtale værd.

Anders Kristian Andersen var kun 16 år, da han i 1888, efter at have bestået præliminæreksamen fra Skanderborg realskole, bliver vikar under lærer Kraghs sygdom. Selv skriver han i sine erindringer: "I foråret 1888 fik jeg uventet engagement som vikar for læreren i Blegind, der var nervesvækket og skulle gennemgå en kur på et sanatorium. Det var blevet ordnet således, at præsten skulle undervise ældste klasse i religion, ellers skulle jeg selv besøge resten. Hvem der imidlertid ikke kom, det var præsten, men jeg klarede mig uden ham og tog selv religion. Børnene var ikke veldisciplinerede, og jeg var jo med mine 16 år ikke så meget ældre end de ældste. De prøvede da også straks, hvad de kunne byde mig, og da gentagne advarsler ikke frugtede, knaldede jeg den største dreng en lussing. Det hjalp, og der blev ikke siden brug for dette middel. Da samme dreng flere år efter var blevet gårdejer, fortalte han engang far om lussingen, som han ikke havde glemt; men han tilføjede, at den var lige så vel fortjent, som den var vel anbragt."

Den anden lærer som skal omtales er *Anders Andersen* 1892 - 1933. I biografien omtales han således: Enlærer i Blegind ved Hørning, er født den. 2. juni 1867 i Trige ved Aarhus, dimitteredes 1887 fra Skaarup Seminarium, fik i marts 1889 fast ansættelse i Ladegaarde ved Skanderborg, og forflyttedes i februar 1892 til sit nuværende embede.

Som en særdeles praktisk og dygtig mand, nedstammende fra en gammel bondeslægt,

har A.A. været til gavn og god støtte for sine medborgere, hvis anliggender han stedse omfattede med den største interesse; han var således formand for sygeplejeforeningen og medlem af værgerådet, er medstifter af en haveforening og en brugsforening, mangeårigt bestyrelsesmedlem af landøkonomisk fjerkræforening for Dan-

mark, samt stifter af en sangforening, en foredragsforening og sognets bibliotek.

Kilder: Østjyds Hjemstavn.
Dagbøger fra Blegind skole.
Noter af Ole Friis Sørensen.

Skolegang på Vestervej

Fortalt af A. K. Andersen

Skolen på Vestervej blev opført efter den store bybrand i 1859. Den blev bygget efter den tids krav, men målt efter vor tids målestok vil man kalde den spartansk. Der var lange borde med faste bænke uden rygstød. Der brugtes ikke skiftesko, hvorfor gulvet om vinteren så frygteligt ud. Tilmed var rengøringen yderst primitiv. Den indskrænkede sig til, at eleverne i ældste klasse efter tur fejede gulv én gang om ugen. Selvom der blev pøset godt med vand på, hvirvlede der alligevel en masse støv op, og jeg ved ikke af, at der nogensinde blev støvet af eller at bordene blev tørret af.

Her begyndte jeg kort tid efter at jeg var fyldt 5 år i 1877 at gå i skole. Jeg kunne på det tidspunkt knapt nok knappe mine bukser, men da skolen lå umiddelbart ved mine forældres hus kunne jeg om fornødent nemt smutte hjem og få det ordnet. Skolen havde 3 klasser, hvoraf lærerinden underviste yngste klasse og pigerne i ældste

klasse, medens læreren havde mellemklassen og ældste klasses drenge. De 2 mindste klasser gik i skole 4 dage om ugen i sommerhalvåret og 2 dage i vinterhalvåret. Det omvendte var tilfældet for ældste klasse.

Fra jeg rykkede op i mellemklassen kom jeg dog til at gå i skole hver dag i vintertiden, først sammen "de store" og senere sammen med "de små". På de dage, da jeg således var meget optaget, var jeg mest beskæftiget med regning, skrivning og stiletøvelser, til sidst også med lidt tegning.

Undertiden fik jeg lov at kikke i en bog med "Roms geografiske billeder" med forklarende tekst. Jeg husker kun dunkelt de 2 første år hos lærerinden - Frk. J. Hansen, men fra mellemklassen og senere har jeg bevaret et ret klart billede af skolegangen. Skolens leder på denne tid hed Troels Kragh. Allerede da en ældre mand og efter den tid en dygtig lærer. Han holdt en god disciplin, men holdt børnene på stor afstand. Der var noget værdigt over ham,

både i det ydre og hans væsen. Han var høj og havde gråt hår og fuldskæg, et skarpt blik bag brillerne og en dyb stemme. Der var ikke meget humor eller lune over ham, man hørte ham aldrig le og så ham sjældent smile i skolestuen. Jo, én eneste gang erindrer jeg, at han lo. Det var da vi skulle lære en ny sang om fuglenes stemmer: Hvad siger gøgen? Kuk kuk-kuk o.s.v. Efter spørgsmålet: Hvad siger stæren? Stod der fløjter 3 gange. Det forekom os alle ustyrligt morsomt, at vi skulle fløjte, og vi må have gjort nogle komiske grimasser, da vi forgæves prøvede at frembringe de 3 fløjte-toner, siden degnen, som vi kaldte ham, virkelig for en gangs skyld måtte le. Det var et særsyn, som vi længe huskede og talte om.

Hans disciplin rakte dog ikke længere, end hans blik kunne nå. Inden han kom ind i skolestuen om morgenen, eller hvis han et øjeblik var borte, var der et øredøvende spektakel og tit slagsmål. Så snart han imidlertid viste sig, blev der øjeblikkelig fuldkommen stilhed, men den tordentale, som han da holdt var glemt næste gang.

Forældrene til skolens elever forstod Kragh også at holde i ærbødig afstand. De respekterede læreren for hans dygtighed, men kunne godt skumle over ham, når han ikke var nærværende.

Han blev gerne bedt med til julegilder, konfirmationer og bryllupper, og han var da ikke ueffen til at holde en tale. På anden måde forstod han at gøre god fyldest ved et bord, han var nemlig kendt for sin gode appetit. Det var almindeligt, at han skar stegen for og forbeholdt sig selv det bedste stykke. Således gumpen af ande- eller gåsesteg. Selv afholdt han ikke fester til gengæld.

Undtagelsesvis indbød han dog beboerne,

dengang han fejrede sin datters bryllup. En dame fra Århus øste suppen op og gav på fin manér kun 3-4 boller i hver tallerken. Det var bønderne ikke vant til og derfor højst utilfreds med.

Hun hed Block. "Det var dog en f..... blok", sagde Søren Sørensen, "hun forstod sgu at blokke os".

Ellers var det kun honoratiores, som degnen bød til gæst. At han holdt på værdigheden gav sig også udslag i, at han kørte på 1. klasse med toget, når han skulle til staden.

Religion var sammen med dansk, skrivning og regning skolens hovedfag. Dagen begyndte med religion, men inden overhøringen fik vi lov at læse på lektien. Dette foregik højlydt, efterhånden faldt flertallet af børnene ind i samme tone, mens enkelte brummere uanfægtet fastholdt deres egen melodi. Nogen musikalsk nydelse kan det ikke have været. Det var underligt at degnen kunne holde det ud.

Kragh straffede ikke just ofte, men en gang imellem faldt der en lussing af, og der var jævnlige nogle der sad efter. Det var sjældent, at han brugte spanskrør, til gengæld svang han det i så fald kraftigt. Jeg har aldrig selv prøvet det, men at dømme efter synderens hyl og sprællen bed det godt.

I skolestuen røg han for det meste, undtagen dog i religionstimerne. Da blev piben stillet hen, og i stedet dukkede han ned bag katederets låg og tog sig en skrå.

Når undervisningen var kommet godt i gang om eftermiddagen, kom degnens kone ind med en bakke og sagde: "Her er din kaffe, lille far". "Tak, lille mor", svarede han, idet han tog koppen og stillede den ind i et rum i etagekækkelovnen, hvorefter han med mellemrum gik hen og nippede til den. Engang så et par af drengene deres snit til at nippe af den, mens han var gået uden-

Skolen på Vestervej

for, det blev konstateret, at det var en kaffe-punch.

I dansktimerne havde vi foruden læsning også diktat og genfortælling. Én gang om ugen læste vi i det nye testamente, men bøgerne må have været meget gamle, eftersom retskrivningen var højst forældet.

Ind imellem brugte vi særlige skriftlæsningsbøger med prøver af forskellige kendte mænds håndskrift. Nogle af de sidste sider var komplet ulæselige. Et held at degnen kunne teksten udenad. For øvrigt var det en god og nyttig øvelse. Der igennem fik vi lært at tyde den gamle gotiske skrift, som mange af de ældre på den tid endnu brugte, således min far, og jeg blev i stand til at hjælpe ham med at udskrive regninger fra hans dagbog.

I regning skulle børnene ikke følges ad. De dygtigste skulle ikke vente på de mindre dygtige, hvorfor nogle drev det ret vidt og

nåede ind i 3. del af regnebogen, mens andre knapt fik lært at regne med ubenævnte hele tal i løbet af deres skoletid.

Foruden i religion havde vi også lærebøger i historie og geografi. Naturhistorie og fysik var ikke på timeplanen, men lidt derom lærte vi gennem dem danske læsebog.

Om sommeren havde vi lidt gymnastik selvom forholdene ikke tillod, at vi drev det ret vidt på dette område. Legepladsen måtte træde i stedet for en gymnastiksal og vi havde kun få redskaber. En galge med glatstang og klatretov, en skrånstang samt springstøtter og sjippetov. Vi var da heller ikke begejstrede for dette fag og længtes kun efter, at degnen skulle kommandere: "huen a',-på, så må I gå;" hvilket var signal til afslutning.

Sang derimod holdt vi meget af, hvilket vel hang sammen med, at degnen var musikalsk og havde stor interesse for faget. Vi

H-7/119 - Hørning Skole 1911 - Elever fra 3. klasse med lærer Nielsen i baggrunden

sang både en- og tostemmigt, det sidste ikke i den grad, at det svækkede vor lyst.

I skolen sad vi efter dygtighed, således hed det sig i alt fald. Vi var 3 drenge som fulgtes ad gennem hele skoletiden og nød degnens særlige gunst. Jeg sad nederst af os tre, måske fordi jeg var den yngste, og nr. 1 havde sin plads, sikkert nok fordi han var gårdmandssøn.

Den tid var endnu ikke helt forbi, da læreren ofte modtog gaver fra forældrene, mest i form af fødevarer og navnlig naturligvis fra gårdfolkene med skolesøgende børn. Jeg husker, at far engang havde købt en flot pibe til degnen, og jeg blev sendt over med den. Når jeg ellers besøgte et ærinde til skolen og kom ind i køkkenet til madam Kragh, blev jeg jævnligt trakteret med kager, men da jeg viste mig med piben, blev jeg bedt ind i stuen og traktementet den dag var ekstra flot.

Blandt eleverne der gik på skolen var den

senere professor Hjelmlev. Dengang hed han Johannes Petersen, men tog senere navneforandring.

Hørning ligger i Hjelmlev herred. Han var søn af en sadelmager, der havde en lille landejendom med et par køer, lidt uden for byen og sad i ret små kår.

I Hjemmet var en stor børneflokk, af hvilke dog ingen uden Johannes havde særlige evner, i regning endda i den grad, at han blev betragtet som et vidunderbarn. Han vidste det også selv og kunne godt lide at prale af det overfor kammeraterne. I skolen opdagedes imidlertid snart hans sjældne regnebegavelse, og et par velstillede mænd i sognet fattede interesse for drengen og hjalp ham gennem årene, frem til han fik sin magistergrad i matematik.

Skolefester, f.eks. juletræ, havde vi aldrig, men en årlig skovtur for forældre og børn hørte til reglen. Ved den lejlighed medbragtes der madkurve af alle, undtagen degnen.

Han kom dog ikke til at sulte, men vidste nok, hvor han skulle holde sig til for at få de bedste mellemadder.

Om vinteren havde vi gerne en tur til Frengerslev sø med skøjter og slæder. Ud på isen fik vi ikke lov at komme, før degnen havde været hos den nærboende gårdmand, og havde forvissat sig om, at isen var sikker.

Efter at jeg i niårsalderen var kommet i ældste klasse, passede jeg om sommeren vore to køer og to får. Dog trak jeg dem ikke ud om morgenen, det besøgte smedelæreren. Far var så fornuftig, at han ønskede, at jeg skulle have tilstrækkelig søvn, og derfor fik jeg lov at sove, til jeg skulle flytte køerne første gang. Han havde lavet en lille le og ladet karetmageren lave en fiks lille trillebør til mig, hvilken sidste kunne anvendes til leg såvel som til nyttigt arbejde.

Jeg blev således i stand til, at slå og køre det grøntfoder hjem som køerne skulle have om aftenen. Vor mark lå tæt på stationen, og vi skulle passere over banelinien for at komme dertil. Jeg havde derfor lejlighed til dagligt at iagttage togene. Navnlig havde lokomotiverne min interesse. Jeg kendte de forskellige typer og numrene på dem, ligesom drenge nu om stunder kender automobilerne. Det var da også mit ønske at blive lokomotivfører, når jeg blev stor, men deri fik jeg ikke medhold hos far. "Det er en dårlig bestilling," sagde han, "den slags mennesker bliver altid fordrukne."

I hele min skoletid sad jeg kun efter én gang. Det var også den ene gang for meget syntes mor. Hun fandt det skrækeligt flovt og var meget vred. Jeg blev vistnok også straffet af hende, hvilken slags husker jeg ikke. Jeg skammede mig, for jeg kunne nemt have undgået denne eftersidning. Jeg havde ikke passet mit arbejde, men snakket

til min sidemand. Jeg er vis på, at læreren havde advaret mig, måske endda mere end én gang, så straffen var uden tvivl vel fortjent.

Efter skolegangen i Hørning kom jeg i 1884 på en nyoprettet realskole i Skanderborg. Efter en prøve blev jeg optaget i skolens tredje klasse, hvor jeg kom til at gå sammen med ældre elever, vi var vist kun 5 eller 6, der var ukonfirmerede. Jeg var på det tidspunkt 12 år gammel.

Om foråret samme år var min bedstemor død. Tanken om at jeg skulle i realskole havde altid været hende imod. Nu blev hun skånet for den sorg.

I 1887 bestod jeg præliminæreksamen på Skanderborg Realskole. Herefter ville jeg læse til lærer på Jelling Seminarium. Imidlertid var jeg ikke gammel nok. Det var et krav, at man skulle have deltaget i skoleundervisning 1 år forinden under en lærers vejledning.

Jeg blev derfor præparand hos lærer Kragh i Hørning og gik hos ham hver dag fra sommerferien til 1. november, da jeg tiltrådte en plads på Edslev Mølle som huslærer. Her skulle jeg undervise 2 drenge i 10 - 12 års alderen og en pige på 6 - 7 år fem dage om ugen. Den 1. maj 1888 sluttede undervisningen med en "eksamen" under overværelse af børnenes mor, som erklærede sig overmåde tilfreds med resultatet.

I foråret 1888 fik jeg uventet engagement som vikar for læreren i Blegind, der var nervesvækket og skulle gennemgå en kur på et sanatorium. Det blev ordnet således, at præsten skulle undervise ældste klasse i religion, ellers skulle jeg selv besøge resten. Hvem der imidlertid ikke kom, det var præsten, men jeg klarede mig uden ham og tog selv religionen.

Børnene var ikke veldisciplinerede og jeg

var med mine 16 år ikke så meget ældre end de ældste. De prøvede da også straks, hvad de kunne byde mig. Da gentagne advarsler ikke frugtede, knaldede jeg den største dreng en lussing. Det hjalp, og der blev ikke siden brug for dette middel. Da samme dreng flere år efter var blevet gårdejer, fortalte han engang far om lussingen, som han ikke havde glemt, men han tilføjede, at den var lige så velfortjent, som den var vel anbragt.

I Edslev Mølle havde jeg for vinteren tjent 50 kr. Stort bedre var lønnen i Blegind vist ikke, men det var de første penge, jeg havde tjent og som sådan af stor værdi for mig.

De dækkede dog ikke udgiften til det harmonium, som far havde købt til mig, inden jeg tiltrådte pladsen i Edslev Mølle.

Lige før sommerferien i 1888 rejste jeg til Jelling for at søge optagelse på seminariet. Jeg bestod prøven og blev optaget i 2. klasse - jeg skulle nemlig bruge 2 år for at opnå den krævede alder af 18 år for at gå op til afsluttende eksamen.

Kilde: "Erindringer" af A. K. Andersen
 Findes på Egnarkivet i Hørning

Svend Kannegaard Olsen

H-38/19 - Skoleudflugt til Århus fra Jeksen Skole ca. 1912-13

Jeksen Skole

En enelærers tilværelse

Af Harry Plet, Jeksen

Jeksen, et godt sted.

Siden 1801 har der været i alt 7 enelærere ved Jeksen skole, og jeg fik lov til at være den sidste i rækken, idet skolen blev nedlagt i 1963. At skolen igennem 162 år kun har haft 7 ansatte, fortæller lidt om, at det var et godt embede, man ikke forlod i utide; det giver trods alt et gennemsnit på 23 års ansættelse, så mine 13 år på stedet kan ikke nå dette høje tal; men alligevel fik jeg et godt indblik i at være enelærer, og det har jeg fået en opfordring til at fortælle lidt om.

Som Palle alene i verden.

Som navnet antyder, er man alene, og har man først prøvet at undervise i en årgangsdelt skole, kan overgangen føles meget voldsom. Mange tanker melder sig i begyndelsen: "Man har ingen kolleger at drøfte evt. problemer med - kan man klare at undervise så mange hold i én klasse - er det ikke for stort et ansvar at lægge på én person - nogle af mine elever skal efter 7 års skolegang kunne gå videre i et højere uddannelsesforløb, andre skal kunne klare sig igennem livet med de 7 års undervisning - lykkes det ikke er ansvaret mit alene, man kan ikke skubbe fiasko

hen til et fællesskab - man er alene, man skal klare problemerne selv."

Disse og andre tanker løb igennem min bevidsthed i starten. Vi tager ofte for givet, at der vil opstå problemer, og tiden viser så, at vore forestillinger ikke passer med realiteterne, og således viste det sig også gennem de 13 år, jeg fik lov at arbejde som enelærer ved Jeksen skole.

7 årgange i 2 klasser.

Selve undervisningen foregik i 2 klasser; 1. klasse omfattede de 3 første årgange, og 2. klasse bestod af de 4 ældste årgange. Undertiden kunne der være en elev, der var startet for tidligt på skolegangen, og derfor måtte tage et år ekstra, så der af og til kunne være 5 årgange i ældste klasse.- Blandt eleverne var det ikke almindeligt at sige 1. klasse eller 2. klasse, nej, det var "de små" eller "de store". Og når man efter 3. årgang blev placeret blandt "de store", ja, så gav det en vis værdighed, som man nok skulle gøre omgivelserne opmærksom på. Der var 4 timers skolegang for ældste classes elever hver formiddag, om eftermiddagen kom de yngste elever i 3 timer, og lørdagsfrihed var

Jeksen Skole 1904

endnu ikke "opfundet".

Kun få fag.

Undervisningen koncentrerede sig især om fagene dansk, regning, skrivning, religion, historie og sang; i sommerperioden var der også en blanding af gymnastik og lette øvelser i atletik - efter nogle års forløb fik vi lov til at benytte Jeksen forsamlingshus til et par gymnastiktimer om vinteren på den betingelse, at interesserede elever fra Adsløvs skole kunne deltage. - Sognerådet var villig indstillet og gav tilladelse til indkøb af nødvendige gymnastikredskaber samt opsætning af ribber på en endevæg i huset. - Faget blev så populært, at de unge tog ideen op og mødte til gymnastik om aftenen.

Fagligt tilsyn.

Til at føre tilsyn med amtets (Skanderborg) skoler var der udnævnt en konsulent, som ca. en gang pr. år uanmeldt kom forbi for at overvære undervisningen og drøfte evt. problemer. Hjort Hald var amtsskolekonsulent i mine år ved Jeksen skole; han var en meget behagelig mand, som af og til kunne "skubbe" lidt på over for et sogneråd, hvis det kneb med at få bevillinger igennem. Han fordelte også tit lærerstuderende til os, når de skulle ud i praktik, og det var rart at få "hjælpere" ind i klassen.

Skolepsykolog.

Hvis der var indlæringsvanskeligheder af den ene eller den anden art hos en elev,

kunne vi få hjælp af en psykologisk konsulent. I min tid var det Skov Jørgensen, vi lærere skulle henvende sig til, han kom så ud på skolen og tog psykologisk prøve af eleven. På den måde fik vi præciseret problemerne, og en evt. specialundervisning kunne gå i gang efter Skov Jørgensens anbefalinger.

H-38/20 - Jeksen Skole

"Eksamen."

Den stedlige "kontrol" af elevers og lærers formåen blev vurderet af skolekommissionen, som overværede en dags undervisning i marts måned hvert år. (Skoleåret gik fra 1. april til 31. marts).

Det blev blandt eleverne kaldt eksamen, og de mødte op i "det fine tøj" - mange af dem havde også fået en lille ekstra skilling med hjemmefra, så de kunne købe slik hos købmanden i et frikvarter.

Bibelhistorie.

Skolekommissionen mødte op sammen med ældste klasse kl. 8 på selve dagen, som startede i klassen med morgensang og fadervor. Så oplyste jeg, hvilke salmer der

var gennemgået i årets løb, og pastor Mikkelsen, som var skolekommissionens formand i min tid, valgte en eller to salmer ud, som eleverne blev overhørt i - også det indholdsmæssige blev der stillet spørgsmål til. Bagefter gjaldt det en samtale om et eller andet emne af det gennemgåede stof i lærebogen i bibelhistorie. - Det var den første time, og nu kunne kommissionen trænge til en lille pause, som man udfyldte med morgenkaffe, som selvfølgelig stod parat inde i stuen. - En eksamensdag var ikke alene en prøve på lærerens undervisning, men også en lille afsløring af fruens formåen i et køkken.

Dansk.

Dagen kunne nu fortsætte med opgaver i dansk, hver elev læste et lille stykke op fra årgangens læsebog, og pastor Mikkelsen fandt et passende stykke, som kunne bruges som en prøve på diktat. De yngste elever skrev få linjer, mens

de ældste måtte præstere noget mere. Opgaven blev rettet af formanden, som kun talte fejl ikke noget med karakter til den enkelte elev, det blev afskaffet i 1936 efter oplysning fra gamle protokoller.

Øvrige fag.

Elevernes skrivehæfter var selvfølgelig lagt frem til gennemsyn; det var i 50'erne, at formskriften blev taget op mange steder, og flere - især pigerne - var blevet meget dygtige til det, så det var en fryd for øjet at blade deres hæfter igennem. - I løbet af formiddagen blev der selvfølgelig også tid til hovedregning og tabeloverhøring og drøftelse af et emne i det gennemgående stof i faget historie. Der var ind imellem de for-

skellige fag tid til at synge en sang.

En sådan dag gav trods alt et godt billede af skoleåret og elevernes udbytte af undervisningen.

Skolekommissionen fulgte ivrigt og interesseret med og stillede af og til spørgsmål til elever og lærer, og jeg tror, at alle parter nød en anderledes skoledag. Der var lidt "højtid" over dagen; men alligevel en afslappet atmosfære, for eleverne kendte jo de "fremmede" gæster fra den daglige hverdag i området.

Formiddagen for de store elever kunne godt slutte med en lille opvisning i forsamlingshuset, så man kunne få indtryk af, at den legemlige motion også blev tilgodeset.

Middagsbordet.

Nu var alle ved at være lidt trætte og sultne. Eleverne gik hjem efter en lille visit hos købmanden, og de voksne gik ind til mid-

dagsbordet, hvor man dels spiste og dels drøftede oplevelserne fra formiddagen uden at "hænge" den enkelte elev ud. Der var altid nogen, der på en eller anden måde havde vakt de voksnes opmærksomhed.

Yngste klasse.

Kl. 13 mødte så de tre yngste årgange - også klædt standsmæssigt på til den spændende dag, som i store træk forløb på samme måde som om formiddagen. Selvfølgelig skulle der tages hensyn til, at der var gennemgået et andet pensum i årets løb; men eleverne var meget ivrige efter at vise, hvad de kunne, og den lidt reserverede holdning hos de store over for "fremmede", var nu afløst EF en dejlig frimodighed, som tit kaldte smilet frem hos de voksne.

Opbakning til skolen.

For skolekommissionen sluttede dagen

H-38/20 - Jeksen Skole

med eftermiddagskaffe - og derunder kommentarer til oplevelser fra dagen. I de 13 år jeg fik lov at undervise i Jeksen skole, har jeg altid mødt en interesseret og medlevende kommission.

Det var også for mig lidt af en "festdag", når vi kunne mødes den ene gang om året; man mærkede at der var en ægte interesse for skolen virke og dens betydning for området.

Enelærerens fordele.

Lad mig slutte med at erkende, at mit syn på det at være enelærer selvfølgelig ændrede sig igennem de 13 år i Jeksen. Man lærte

egnen og befolkningen at kende; man havde kendskab til de forskellige hjem i skoleområdet og kunne tage det med i sin bedømmelse af den enkelte elev. De kendte mig, og jeg kendte dem, og når man så ikke er fremmede over for hinanden, kan man meget bedre arbejde sammen til gavn for alle parter.

Jeksen i marts 2001

Harry Plet

Se også Harry Plets artikel om Jeksen skole i egnarkivets årsskrift 1995.

Hårby Skole

V-18/69 - Den gamle skole i Hårby, Hårbyvej 37a-37b

Vi har meget lidt kendskab til, hvordan skoleforholdene har været i landsbyerne før 1800. Kun spredte generelle bemærkninger om løbedegne, som periodevis holdt skole, mens der i andre perioder slet ingen skolegang var, eller dårlig kvalificerede karle, som udførte en ringe lønnet lærergerning ved siden af et lille landbrug eller et fattigt udkomme som skrædder, væver eller skomager. Det er sandsynligt, at nogle elever fra Hårby har søgt rytterskolen i Veng, som blev bygget omkring 1726. Sparsomme oplysninger har vi i de gamle folketællinger, som i 1787 viser, at der i Hårby boede 19 familier og husstande deriblandt Michel Sørensen, ugift husmand og skoleholder. I 1801 er nævnt Peder Laursen, ugift skoleholder i Hårby. Vi har ganske godt kendskab til skoleforholdene i 1800-tallet og frem til skolens ophør december 1953, takket være to lærere, som tilsammen var i embedet i mere end 87 år. Disse to, Jens Karl Kristian Jensen, 11-5 1866 - 29-10 1913, og A. Nielsen, 1-11 1913 - 30-9 1953, har begge meget omhyggeligt ført den embedsbog, som tilhørte skolen. Jens Karl Kristian Jensen fortæller desuden om lærerne ved Hårby skole fra begyndelsen af 1800. Peder Laursen døde i 1808. En gammel dagbog, som ikke mere eksisterer, fortalte at skolen havde stået ledig i lang tid under Peder Laursens sygdom. I oktober 1808 bliver bondekarl Jakob Jensen skoleholder i byen. I 1818 skriver han i dagbogen; "Skolegangen fra 20. maj til 17. september ophørt, fordi ingen børn har indfundet sig ved skolen". I 1818 opgiver Jakob Jensen sin stilling som skoleholder. Han flytter

året efter til Alken, hvor han bliver gårdmand. Jakob Jensen blev den sidste skoleholder i Hårby, som ikke havde en seminarieuddannelse.

En kort periode i 1818 er seminarist P. Hansen konstitueret som lærer, men allerede samme år bliver seminarist Erik Naur ansat. Han forflyttes i 1823 og Rasmus Skriver ansættes, han var en vellidt lærer, der dog snart finder et bedre embede i Vrold. En broder Frederik Skriver overtager embedet i 1836. Han er beskrevet som en meget respekteret lærer, hvis undervisning var præget af dyb kristelig alvor. I 1846 dør han som yngre mand, og nu viser beboerne deres taknemlighed overfor en skattet og afholdt lærer, de tager sig af hans kone og børn, som ellers ville være overladt til en tilværelse i yderst fattige kår.

Efter Skrivers død blev Jens Ludvig Edslev kaldet til lærer ved skolen. Han er husket for sin interesse for landbrug, han købte en jordlod tæt ved byen. De gamle protokoller beretter at "han blev kørende, hvad ingen anden lærer i embedet har været hverken før eller siden". Også han dør i en yngre alder efter en embedstid på 9 år.

V.109/11 - Hårby Skole

I 1855 ansættes lærer Nygård, han flytter allerede 1857 til Virklund. Næste lærer på posten er Jensen, han flytter også efter 2 år til Stjær. Nu besætter lærer Lorentsen stillingen fortsat kun for 2 år, hvorefter han flytter til Boeslund ved Ebeltoft. 1. januar 1862 kommer Jakob Mortensen fra Tåsinge til Hårby som lærer, om ham skrives i protokollen; "Han havde stor lyst til landbrug og havebrug". Skoleloden blev merglet og drænet, så vidt han kunne nå, og en mængde sten blev brudt op. Haven lod han anlægge på ny og der blev plantet mange frugttræer og buske, den blev omgærdet med et fortrinlig tornehegn, der stod i en lang årrække efter hans bortrejse.

Han var kun lidt afholdt af forældrene, og utilfredsheden tog således til, at han i begyndelsen af 1866 måtte søge afsked uden pension. Man mente "at han var sær". Måske var han kommen på "en fejl hylde". Han rejste til Svendborg og levede der i mange år.

Fra 1802 til 1866 har der altså været 10 lærer ved Hårby skole. Den væsentlige årsag til den hyppige skift har sikkert været de små og fattige kår, som lærerne måtte kæmpe med. Lønnen var så lille at folk sagde: "Det Hjemstok Hjørhold er bedre end det Hårby Skuelhold". (Det er bedre at være hyrde i Hemstok end at være lærer i Hårby). Derfor søgte gårdkonerne at råde bod på den usle løn ved flittigt "at se til lærerens køkken".

Om foråret strømmede det ind med æg og kalvefjerdinger, ja fra enkelte steder også med sigtekager og smør. I den bedste sommertid lavede skolekønen ost af den søde mælk, som beboerne gav hende i rigeligt mål. I slagtetiden fra november til jul, forsynedes spisekammeret med fårelår, svine-ryg, ribben og pølser, så der blev nok til

den største del af året. Også juleøl og spid-delys blev båret ind, og af sigtekager kom der ofte til julehøjtiden så mange, at der var brød nok til kyndelmisse. I mange år drev bønderne jordloden for læreren uden anden udgift for denne end god mad til folkene. Den faste løn til embedet var meget lille. Foruden bolig med have og 6 favne brænde var der tillagt embedet 4 tdr. rug og 14 tdr. byg mannest - afgift af spisevarer, som ydedes til præst og lærer - udgjorde 1 1/2 td. byg, desuden offer fra kirken ved jul, påske og pinse og decidenser - tilfældige indtægter - alt i alt ganske små beløb. Samlet værdi af lærerens indtægter 1860 udgjorde 314 Rbdl. ca. 630 kr. Det var hvad lærer Jens Karl Kristian Jensen kunne se frem til, da han i 1866 blev lærer i Hårby.

Forældrene i byen havde dog indset, at det hyppige lærerskift skyldtes den lille løn, og den nye lærer blev spurgt om han ville blive i embedet, hvis lønnen blev forhøjet. Det ville han dog ikke love, men lønnen blev væsentlig forhøjet alligevel, og læreren blev i mere end 47 år. Karl Jensen - som han kaldte sig i sin lærerstilling - fortæller i den gamle embedsbog om sin barndom. Han er født i Galten i 1843 af fattige forældre. Faderen var skrædder, farfaderen var fæstebonde i Toustrup. Hans mor var datter af en sømand i Århus, og hans mormor var født i Søballe, så han har ikke været ganske ukendt med egnen. Man får et godt billede af vilkårene i et fattigt hjem for 150 år siden. Børnene fik en kristen opdragelse og blev oplært til at elske sandhed, ærlighed og taknemlighed. Der var ni børn i barndomshjemmet, men som det ofte skete dengang døde en del som små, kun Karl og en søster overlevede forældrene. Karl største ønske var at blive lærer.

Kun 15 år gammel lykkedes det ham at bli-

ve biskolelærer i Glarbo, samtidig underviste han også ved Ry hovedskole og Emborg biskole. Under en visitats blev provsten så begejstret for hans undervisning, at han sørgede for, at der blev bevilliget en løn på 12 Rdl. om måneden til ham. I fire år underviste han ved de tre skoler som hjælpelærer, og forberedte sig samtidig til optagelse på seminariet. Da de fire år var gået, havde Karl opsparet 375 Rdl., nu havde han råd til at få en uddannelse, og i 1862 blev han optaget på Lyngby seminarium ved Grenå. Tre år senere fik han sin lærereksamen med første karakter. Efter otte måneders ansættelse i Skørring søgte han embedet i Hårby og blev her valgt blandt 40 ansøgere, hans ansættelsesbrev er bevaret i kopi.

Karl Jensen har trods de forbedrede lønforhold ikke haft det nemt i begyndelsen af sin tid i Hårby, han skriver selv om tiden: "Det var lige efter den ulykkelige krig, der for en stund lamslog det hele folk, men det varede ikke længe førend livet rørte sig påny, og det med forunderlig kraft, også på skoleområdet brød nye tanker frem, og det blev ingenlunde lette kår at arbejde under for dem, der ikke gik den gamle, tilvante vej. Det store flertal så med modvilje på den ændrede undervisningsmetode. En kamp kunne ikke undgås, men lykkeligvis gik der ikke mange år hen, førend der gennem børnene vandtes mere forståelse af skolearbejdet under de nye former. dette gav sig tydelig til kende, da de unge fik lysten vakt til at gå i aftenskole og senere på højskole. I 30 år holdt jeg aftenskole og foredragsmøder, de sidste ofte i fællesskab med den kendte lærer og forfatter Sigurd Lind i Bjedstrup. I 1872 fik jeg oprettet en bogsamling, der nu tæller 400 bind." En stor del af denne bogsamling er nu på det lokalhistoriske

arkiv på Veng Fællesskole. Karl Jensen blev en meget respekteret lærer, hans dygtige undervisning, som var præget af Grundtvigsk tanker, blev efterhånden meget anerkendt af alle også udenfor skoledistriktet. Han deltog ivrigt i det lokale liv, og der var nok at tage fat på i alt det nye, som rørte sig omkring århundredskiftet. Han deltog i bestræbelserne for at få oprettet andelsforetagender i byen: brugsforening, mejeri og forsamlingshus, han var aktiv i bestyrelser - der blev lyttet til ham. Også på det mere faglige område gjorde han sig gældende, som formand for Skanderborg foredragsforening, som formand for Hjelmlev herreds lærerforening, han var valgmand for Dover - Veng kommune o.m.a. Karl Jensen har, i modsætning til flere af sine forgængere, haft mere lyst til undervisning end til det lille landbrug, som hørte til skolen. Han bortforpagtede da også jorden til en boelsmand, som pudsigt nok også hed Karl Jensen, og modtog derfor en årlig afgift på 280 kr. + 20 bundter rughalm.

I lighed med mange andre lærere ved landsbyskoler havde han et job med postekspedition. Det kunne være anstrengende, men gav en god biindtægt på ca. 400 kr. årligt. - Om løn og undervisningsplaner i øvrigt, for Veng kommune omkring århundredskiftet, henvises til årgang 2000 årsskrift. Kort efter ansættelsen i Hårby blev Karl Jensen gift. Der kom 10 børn i familien hvoraf de 8 overlevede forældrene. Det er overraskende at han - trods de små økonomiske kår - kunne give børnene en god uddannelse. To piger blev lærerinder, en søn Carl blev sogneprest i Nysted, en anden søn Jens Møller Jensen blev en kendt maler og arkitekt. Han lavede dekorationer i det nyopførte Københavns Rådhus, han har lavet udsmykning i Skt. Johannes kirke

i Århus. Han udsmykkede andre offentlige bygninger og var arkitekt på enfamiliehuse ved København. I kyndige kredse er han berømmet for enkelthed og ærlighed i udtrykket. Han sluttede sin karriere med en stilling som forstander for den nye skole for dansk kunsthåndværk i København. Den 29. oktober 1913 havde Karl Jensen sin sidste skoledag i Hårby. Han fortæller selv derom: Alle skolebørnene var samlede, og efter at vi havde sunget en morgensang, talte jeg til dem om fremtiden og ønskede, at de måtte leve med det mål for øje: at vokse i visdom og yndest hos Gud og mennesker, så at de i nogen måde kunne ligne alle børns forbillede: Barnet fra Nasaret. - Om aftenen var jeg indbudt til afskedsfest i forsamlingshuset, hvor der samledes 160 mennesker - deraf ikke færre end 70 af mine tidligere elever. Det blev en fest med så lyse og gode minder, at jeg ikke kunne glemme dem. En af de ældre elever holdt en smuk tale for mig. Derefter talte præsterne Rechendorff og Eskesen, sognerådsformanden og flere. En kostbar gave blev mig overrakt af den ældste tilstedeværende elev, en mand på 60 år. Fra folketingsmand P. Th. Nielsen modtog jeg et telegram med "tak til hans barndoms lærer, hans ungdoms vejleder og hans manddoms ven." - Det er med dyb vemod, men dog også med inderlig taknemmelighed, jeg siger farvel til det hjem, hvor jeg fra min ungdom har levet i lyse og mørke dage. Og ikke mindst falder det mig tungt at slutte min lange arbejdsdag og rejse til Alderslyst ved Silkeborg, hvor jeg skal prøve at danne mig et nyt hjem. Her i denne skole fandt jeg, hvad jeg i min ungdom søgte, en livsgerning, som jeg kunne give mig hen i med de evner og kræfter, der blev mig betroet.

Hvorledes jeg har fyldt min plads og røgt

mit kald, tilkommer det ikke mig at domme. Hvad jeg har udrettet til gavn og glæde; derfor: Gud alene æren. Det var nu endelig vist at Hårby kunne holde på sin lærer, selv om ingen nåede de godt 47 år som blev Karl Jensens embedstid. Men hans efterfølger A. Nielsen fik også et meget langt forløb som ene - og førstelærer i Hårby - næsten 40 år. A. Niensens barndomshjem lå på Bredstrup mark ved Fredericia, hvor hans far var tømrer. Han var født i 1888. Allerede i 1909, lige fyldt 21 år, tog han lærereksamen fra Gedved Seminarium, som dengang var ledet af den kendte forstander Jens Byskov, en højt respekteret mand, rosende omtalt af de lærere, som fik deres uddannelse i Gedved. Efter et par måneder i Trelde ved Vejle fjord fik A. Nielsen ansættelse som andenlærer i Hvejsel ved Jelling.

Her var han i 4 år til han i oktober blev ansat i Hårby. Da første verdenskrig brød ud, blev Nielsen indkaldt til sikringsstyrkerne. I den anledning ville forældrene i Hårby gerne tage en lidt festlig afsked med deres lærer, selv om de nødigt ville undvære ham i skolen, så kort efter at han var kommet til byen. Han fortæller selv, at han var rundt for at tage afsked med hjemmene, det blev til 30 dages uafbrudt afskedsfest for ham, så de første dage af militærtjenesten blev næsten en slags hvile. Hårby skole blev i Niensens tid søgt af elever udenfor skoledistriktet, ligesom det også var tilfældet i Karl Jensens tid. Det var ikke ualmindeligt, at elever langvejs fra søgte skoler med et godt ry. Der kom elever både fra Mesing og Foerlev. Eleverne fra Hemstok havde søgt Hårby skole så langt tilbage, som vi kan se. Det var dog lige ved at få en ende, da Veng kommune blev selvstændig omkring 1900. Til da havde Veng sogn hørt sammen med Dover - Ry i en kommune,

men efterhånden var Ry stationsby vokset så meget, at man mente, at kommunen burde deles.

Den ny Dover - Ry kommune ville ikke betale for Hemstok elevernes skolegang i Hårby, da Hemstok kom under denne kommune. Beboerne i Hemstok ville dog fortsætte med tilhørsforholdet med Hårby skole og betalte nu selv derfor. Tilhørsforholdet fortsatte efter 1954 i den nye Veng - Hårby - Soballe Fællesskole, men ophørte med kommunesammenlægningen 1970. En århundred gammel tradition ophørte. A. Nielsen fik en lang bevæget tid i Hårby under to verdenskrige. Forældre og børn satte stor pris på hans arbejde som lærer. Han stillede krav til børnene, hvad vi kan se af de skriftlige opgaver, som de udførte, og hvoraf mange er havnet i arkivet. Her ligger også indsamlingsliste, der viser befolkningens lyst til at hylde læreren med

gaver på hans mærkedage. Første gang ved hans bryllup 2. marts 1917 og senere ved jubilæer og fødselsdage.

Lærer Nielsen sørgede for, at børnene fik oplevelser i en tid, hvor oplevelser var noget, man selv søgte. Han fortæller selv om, hvordan han kunne forlade undervisningslokalet og tage børnene med på en skovtur en dag, hvor solen skinnede og fuglene sang. Så vandrede alle afsted med skolens fane i spidsen, og hvis en dreng kunne spille mundharmonika, havde man også musik med. Så kunne turen gå gennem Hemstok skov helt ned til Ravnso. At det kunne lade sig gøre var en charme ved den gamle landsbyskole, og det styrkede sammenholdet og gav en god ånd i klassen. Der var også de årlige spændende udflugter til historiske steder. Og med års mellemrum - den helt store tur, som Københavnerturen 8 - 12 juni 1936. Børnene har begejstret

skrevet om oplevelserne i en stribe stilebøger, som opbevares på arkivet i Veng. Det er spændende læsning, som også fortæller om de vilkår, familierne levede under dengang. En Københavnertur krævede mange forberedelser. Beklædningsgenstande havde de fleste kun til husbehov. Skulle der foregå noget ekstra, måtte mødrene i gang med at sy. Tøj, overtøj og fodtøj skulle klargøres - fremstilles, om strengt nødvendig købes. Man kan blive imponeret, når man læser om alt det, lærer Nielsen havde planlagt at børnene skulle se, men det var en særlig rejse, så det gjaldt om at opleve mest muligt. En dag gik med rejsen til København over Århus - Kalundborg. På de tre dage i København så børnene første dag: Tuborg, Christiansborg, Nationalmuseet, Thorvaldsens Museum, Københavns Rådhus og Tivoli. Anden dag: Frue Kirke, Zoologisk Have, Søndermarken, Ugebladet Hjemmet, Rundetårn, Botanisk Have, Ørstedsparken, Glyptoteket, fregatten Jylland, brandstationen og sluttede i cirkus. Tredje dag: Kastrup lufthavn, General Motors, Gefion springvandet, Amalienborg, Magasin, og endnu en gang Tivoli. Sidste dag gik med hjemrejse over Storebælt. På ud- og hjemrejse fik børnene forklaret om seværdigheder undervejs. Nielsen sørgede for at tiden blev brugt til gode oplevelser. Han deltog meget i livet udenfor skolestuen. I mange år ledede han en sangforening i byen, som underholdt ved de årlige festdage. Ældre mennesker kan fortælle om aktiviteterne i de bevægede dage efter 5. maj 1945, og den festlige sommer som fulgte bl.a. med et nationalt møde i forsamlingshuset den 13. maj og stort grundlovsmøde 5. juni. I det meste af sin tid i Hårby var A. Nielsen organist i Veng kirke. Han udtrykker ved flere lejligheder

sin glæde ved det gode samarbejde med kolleger og ikke mindst præsterne i Veng. I mange år holdt han vinteraftenskole to gange om ugen med et gennemsnitligt elevtal på over 20. En af børnenes helt store årlige fester var juletræs festen i forsamlingshuset. Den forestod lærer Nielsen ofte sammen med de skiftende lærerinder. A. Nielsen kunne i sine første år i Hårby supplere sin løn, da han i lighed med mange andre landsbylærere i den tid var ansat som brevsamler af- og havde kontrakt med det kongelige danske postvæsen. I mange år udførte lærer Nielsen et stort og anerkendt arbejde som regnskabsfører for Hårby brugsforening. 1. juni 1918 blev Hårby skole udvidet med en forskole, som tog sig af undervisningen af de yngste årgange. Der blev ansat en forskolelærerinde, som samtidig skulle undervise i forskolen i Veng. Om vinteren var der hverandendagsundervisning skiftevis i Hårby og Veng. Om sommeren blev der undervist om formiddagen i Veng og om eftermiddagen i Hårby ugens 6 dage. I 1943 fik Hårby sin egen forskolelærerinde og skolen blev gjort 3 - klasset med fuldt timetal efter 1937 - loven. Bortset fra Anna Andersen, som var ansat fra 1923 - 38, var alle øvrige forskolelærerinder kun kort tid i Hårby, 8 lærerinder i 35 år.

1918 - 20 frøken Christensen
1920 - 22 frøken Agnes Pedersen
1922 - 23 Frøken Mosdal
1923 - 38 frøken Anna Andersen
1939 - 43 frøken Anna Junker
1943 - 45 forskellige vikarer
1945 - 49 frøken Astrid Mortensen
1949 - 51 frøken Anna Clausen
1951 - 52 fru Asta Svane Nørlyk - lærerinde

H-75/8 - Hårby Skole ca. 1919

Skolebygninger og jordlod.

Vi ved ikke noget om, hvor der blev holdt skole i Hårby i 1700 - tallet. Hvis der kun har været periodevis undervisning af løbedegne, er det mest sandsynligt, at bønderne på skift har lagt stue til. Omkring 1800 blev der holdt skole i et lille hus midt i byen. Huset ligger der endnu, men er nok lidt ombygget, Hårbyvej 32. I 1827 blev der bygget skole på den nuværende plads. Skolestuen var i den sydlige ende, boligen, som var meget tarvelig, var i midten og udhuset med stald, i den nordlige ende. I 1875 opførtes en ny skole på den samme plads. Den nuværende ejer Johannes Nielsen - en søn af A. Nielsen - fortæller at han ved restaurering af huset fandt rester af sylsten og lerstampet gulv under trægulvene. Den nye skole var dog tæt på at få en kort levetid. Pinselørdag 1889 slog lynet ned og antændte en kraftig ild i gavlen, på det tidspunkt var huset tækket med strå, men det lykkedes at slukke ilden inden skaden blev uoprettelig. I 1915 blev stråtaget erstattet med et tag af cementsten, udhuset fik nyt tag af tagpap. Lidt senere blev der indrettet

indgang for skolebørnene i en mellembygning, der lå mellem hovedhuset og udhuset. I udhuset blev der lavet spise- og lege-stue. Dette rum blev i 1918 omdannet til skolestue for forskolen. I 1921 fik skolen elektrisk lys. Der blev bygget en stor kvist på skolehuset i 1925. Vand blev indlagt i skolen fra det nye vandværk i byen i 1934. Først i 1952 blev der lavet bade- og toiletrum, så det fik den sidste førstelærer i Hårby A. Nielsen kun glæde af en kort tid. Den jordlod, som i århundreder hørte til skolen, lå 1500 alen - ca. 1 km - ude af Stabelvej. Man kan stadig se noget af volde og hegn omkring marken, her ligger sikkert alle de sten, som Jakob Mortensen samlede i de fire år, han var lærer i Hårby 1862 - 66. Samme lærer udførte også et stort arbejde med at anlægge en smuk have, som alle senere lærere har udtrykt stor glæde over at færdes i.

Peter Friis Kristiansen

Kilder: div. protokoller og skolearkivalier fra Egnarkivet i Veng.

ARKIVERNES ÅBNINGSTIDER

Arkivet i Veng har åbent den 1. torsdag i hver måned fra kl. 18.00-20.00, og ellers efter aftale med Peter Friis Kristiansen på tlf. 86 95 02 42.

Arkivet i Hørning har åbent hver den 1. torsdag i måneden kl. 18.00-20.00, og mandag, onsdag, torsdag fra kl. 10.00-14.00 samt 3. torsdag i måneden kl. 14.00-16.00 og ellers efter aftale med Ejo B. Sørensen på tlf. 86 92 30 66.

Efter aftale er der adgang for kørestolsbrugere.

Arkiverne holder lukket i juli måned.

Styrelsen for Egnarkivet

i Hørning Kommune

Formand:

Svend Kannegaard Olsen, Højgårdsvej 15, 8362 Hørning, tlf. 86 92 21 29

Næstformand:

Jan Fagerlund, Damager 9, 8362 Hørning, tlf. 86 92 2851

Styrelsesmedlemmer:

Jørgen Christensen, Vidkærvej 34, Nr. Vissing, 8660 Skanderborg, tlf. 86 94 37 72

Kjeld Nielsen, Engparken 15, 8362 Hørning, tlf. 86 92 22 84

Anna Skouenborg Rasmussen, Den Grønne Vej 5, Hårby, 8660 Skanderborg, tlf. 86 52 24 39

Repræsentant fra kommunen:

Otto Trap Hansen, Kildevej 8, 8362 Hørning

Repræsentant fra støtteforeningen:

Grethe Overgaard, Rosenvænget 51, 8362 Hørning, tlf. 86 92 20 04

Støtteforeningens medlemmer

Kirstine Christensen, Vidkærvej 34, Nr. Vissing, 8660 Skanderborg, tlf. 86 94 37 72

Anna Kannegaard Olsen, Højgårdsvej 15, 8362 Hørning, tlf. 86 92 21 29

Grethe Overgaard, Rosenvænget 51, 8362 Hørning, tlf. 86 92 20 04

Victor Sejersen, Fregerslevvej 43, 8362 Hørning, tlf. 86 92 10 64

Villy Kjær Larsen, Birkevænget 13, 8362 Hørning, tlf. 86 92 15 10

Ejo B. Sørensen, Lucernevænget 5, 8362 Hørning, tlf. 86 92 35 46

Der er stadig plads til nye medlemmer i Støtteforeningen.

Kontingentet er kun 60 kr. pr. år.

Det er stadig muligt at købe årsskrifter fra årgang 1988-2000 og P. C. Nørgårds »Erindringer & Arvegodts«.